

Защо трябва да е независима съдебната власт?

Есе

Република България е „ *правова държава*” / глава I, чл. 4, ал.1 на Конституцията/. Като парламентарна република в нея властват идеите на конституционализма, либерализма и демокрацията. Всички принципи, свързани с тези идеологически постановки, са в основата на българското законодателство- конституционно гарантирани права, равенство пред законите на страната, свобода на вероизповедания, участие в сдружения, политически и неправителствени организации... Особено важна е доктрината за трите функции на властта- законодателна, изпълнителна и съдебна, като те са взаимно свързани и упражняват контрол една над друга по установени от закона правила. Тази теория е формулирана още през XVIII век от Шарл дьо Монтескьо. В неговата идеология по- специфично е положението на съдебната власт. Теорията му е валидна във всички демократични държави, респективно и в България. Съдът в нашата родина е независима институция и се подчинява само на законите на Република България.

Независимостта на съдебната власт от другите две власти се определя от редица фактори. Бидейки стожер на справедливостта, защитаващ „ *правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата*” /глава VI, чл. 117, ал. 1 на Конституцията/, тя трябва да постановява адекватни решения, без да бъде повлиявана нито от политическата конюнктура, нито от други субективни фактори. Независимостта на съда като институция е ключов фактор за демократичното управление на една страна. Независимостта на обвързаните със съдебната власт лица / съдии, прокурори/ е гарант за вземането на обективни, безпристрастни решения, съобразени само с българското законодателство.

Дискусиите и полемиките около зависимостта на съдебната власт в нашата страна особено се засилиха през последните няколко години. Постоянните обществено- политически скандали с представители на Темида сринаха авторитета на съда и прокуратурата. Назря широк

дебат за независимостта на съдебната институция, обективността и безпристрастността на която многократно бяха поставяни под съмнение. И резонният въпрос е защо. Трябва ли, когато решенията на съда не удовлетворяват политическата върхушка, тя да се опитва тотално да дискредитира съдебната институция, да урони престижа на магистратите? А именно те трябва да бъдат респектиращи личности, с високи професионални и нравствени качества, блюстителите за реда и справедливостта, които да бъдат за тях висш ориентир при постановяването на решения. Не е ли това опит да бъде поставен съдът под ботуша на управляващите? А ако това се случи, ще бъде нарушен един от основните принципи на Конституцията, ще спадне нивото на истинското правосъдие. Изгубвайки своята независимост, съдът няма да е в състояние да изпълнява фундаменталната си функция за цялостен контрол върху спазването на българското законодателство. Вземането на пристрастни решения ще се превърне в печална практика. Въпросът е: „Искаме ли го?“. Не се ли борим за по-справедливо устроен и хуманен свят? Не е ли съдът институцията, която може да превъзпита деградиращите елементи в обществото и да въздейства предупредително и възпиращо спрямо другите? Не са ли магистратите моралните и определените от закона съдници на днешната епоха, които са длъжни да спазват стриктно социалната си роля? Защото въз основа на техните високи морални качества, чисто вътрешно убеждение и спазване на закона те постановяват решения, които касаят човешки съдби. Уреждат жизненоважни спорове между гражданите на нашето общество. Това рефлектира и върху нашето отношение към съдебната институция. Разчитаме на справедливо постановените от тях присъди, придържащи се към от законовите разпоредби. Искаме спокоен живот, сигурност за децата си, правомерно наказание за всеки нарушител на закона. Желая да има справедливост, която може да постанови само и единствено съдът.

Представителите на съдебната власт са хората, които познават в детайли законите на страната. По презумпция те следва да бъдат с висока ценностна система, безупречно поведение и морал. Но още повече да изпълняват с дълбока вътрешна убеденост и професионализъм изискванията на тяхната социална роля. За да

вдъхват респект, да бъдат надеждни, трябва да водят обективно разследване, да повдигат обосновани обвинения, да постановяват законосъобразни и справедливи съдебни актове. Така ще докажат, че съдебната система е независима и се подчинява само и единствено на закона. Представителите на съдебната власт трябва да бъдат обективни, безпристрастни и да осигуряват равни права на всички страни в процеса. А за да бъдат такива, е нужно да им се даде независимост, правото да упражняват професията си без натиск, от която и да е друга държавна институция. Имайки тази свобода, те ще правораздават реално и справедливо.

Поставяйки под съмнение обективността на съда, обвинявайки го в зависимост и пристрастност, се губи общественото доверие в представителите на Темида. А ако хората не вярват в съда, те няма да потърсят правата си, ще се примирят да бъдат лъгани и мамени от други граждани, институции, дори държавата. Така ще се роди един кръговрат, омагьосан кръг, в който ще се нарушат демократичните начала в развитието на България, а *„Без демокрация няма свобода“* /Фридрих Еберт/.

Това обяснява и защо демокрацията дава такива прерогативи на съдебната институция. Тя гарантира справедливостта в страната. Без нейната независимост е невъзможно адекватното правораздаване. Неслучайно още в приетата на 16 април 1879 Търновска конституция е залегнал принципът за независимост на съдебните представителства. Още в миналите векове е било известно, че , за да правораздава реално, съдът трябва да бъде независим. Вярвало се в справедливите решения на правораздавателните институции. Дори в митологията справедливостта и правосъдието са били висш критерий, а представителите на тези доморални категории никога не са били обект на недоверие. Древните елини са смятали, че богинята на правосъдието Темида притежава прорицателска дарба, а древните египтяни са притегляли всичко с перото на богинята Маат, което никога не грешало. А защо тогава днес не вярваме на представителите на правосъдието? Защо не разчитаме, че ще получим справедливо съдебно решение? Защо не уважаваме техния апел и мотивация да работят без да им се оказва вмешателство и натиск

под различни форми? Необходимо ли е да се раздават присъди по телевизията от некомпетентни лица, които нямат професионалните и моралните качества да определят кой е виновен? Кой има интерес да подронва репутацията, авторитета и доверието в съдебната система ?

Задавайки си тези въпроси, търсим истината. А нейното откриване е ръководен принцип в работата на магистратите. Те трябва да бъдат мерило за правилна преценка и точна присъда. А за да се правораздава справедливо, адекватно, обективно съдебната власт трябва да е независима. Трябва да се върне доверието в системата. Да се възстанови вярата в нея въпреки многократните публични провокации, целящи сричане авторитета на съдебната власт. Съдебната институция е гарант за стабилност на гражданското общество, търсещо истината, неподдаващо се на лансираните чрез медиите чужди мнения. Защото, както казва Волтер : *„Който не обича свободата и истината, може да стане могъщ човек, но велик-никога“*. Превръщайки свободата и истината в нравствени корективи на собственото ни съзнание, ще продължи възходящото ни развитие като гражданско общество, вярващо в съдебната институция и категорично убедено в необходимостта от нейната независимост.